

*„Ironikus hangvételű,
manierisztikus ízű,
késő szecessziós modorával
óvatosan közelített a sikamlós
témához: bizarr historizálással
modellált kulisszáival, mesébe
illő szereplőivel kikerülte a
konformizmus csapdáit, és
egyéni, extrém ízzel
fűszerezte képeit.”*

BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Kupleráj, 1920

60 | 20
aukcio | tétel

BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Kuplérj, 1920

Anilin papírlemez, 65x84 cm
Jelezve jobbra fent: Batthyány 1920

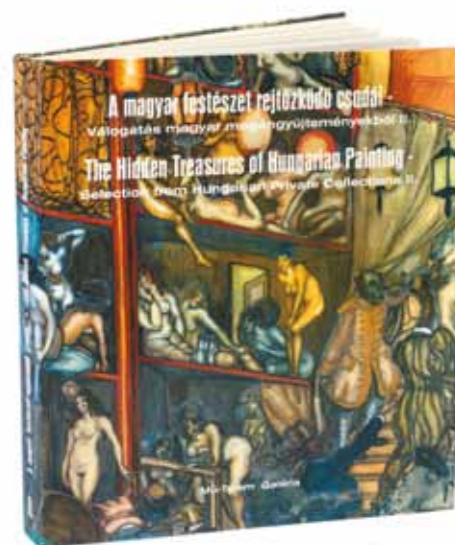
Kezdő ár: 20 000 000 Ft / 61 538 EUR
Becsérték: 30 000 000 – 40 000 000 Ft
Estimated value: 92 308 – 123 077 EUR

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- A magyar festészet rejtőzködő csodái. Válogatás magyar magángyűjteményekből II. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005. szeptember 10. – október 9. 133. oldal, valamint a címlapon
- Gróf Batthyány Gyula. Képek egy eltűnt világból. Kieselbach Galéria, Budapest – Rómer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum, Győr, 2015. március-április – május-augusztus, 131. oldal
- Párizs-Budapest 1890-1960. Képzőművészeti kapcsolatok a két város között. Virág Judit Galéria, Budapest, 2017. október 27. – november 26. 323.

REPRODUKÁLVA:

- Molnos Péter: Gróf Batthyány Gyula. Az elveszett Magyarország festője. Népszabadság Könyvek, Budapest, 2007. 30. kép

1. A magyar festészet rejtőzködő csodái. Válogatás magyar magángyűjteményekből II. című kiállítás albumának borítója, Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005

Bordélyházak a 20. század hajnalán

A bordélyházak a 19. század második felében éltek fénykorukat. Az 1926-os betiltásukig Budapesten, ha nem is örömmel, de szükségszerűen vették tudomásul a város irányítói az ilyen jellegű intézmények létezését, s valószínűleg a prostitúció ellenőrizhetősége miatt engedélyezték, valamint szabályozták azok működését. A bordélyházat a szalon különböztette meg a

prostitúció többi intézményétől. A kéjnéptelep és a garniszállóval szemben a bordélyházak közönsége elsősorban a középosztályba tartozó katonatisztek, tisztviselők, polgárok és diákok közül kerültek ki. A jobb házak, az úgynevezett luxusbordélyok a belvárosban, a mai V. kerületben helyezkedtek el, főként a Királyi Pál, a Képfő, a Bástya és a Magyar utcákban.

A bordélyoknak ezt a századforduló környéki, hanyatló, már a kortársakban is romantikus nosztalgiát ébresztő korszakát talán Krúdy Gyula ábrázolta a legérzékletesebben:

„A szerelem, amelyről egykor Petrarca zengett, városunkban nem szokásos. A kis garniszállodák, kapu alatti szobák és találkasházak körülbelül lebonyolítják a szerelmi forgalmat a városban, azon-

kívül meglepetésnek számít minden egyéb szerelmi jelenség. „Csodálom, hogy nősíülhetnek meg a férfiak, mikor én vagyok az egyetlen tisztességes nő Budapesten” – mondotta egyszer éjszakai kihallgatáson egy még elég csinos és kívánatos, de a szerelemtől visszavonult asszonyság, akinek éppen az volt a mestersége, hogy szerelmet vessen és arasson. Budapesten úgy nézett végig, mint a birtokán, és St. Hermandadon kívül a többi szenteket törölte a

kalendáriumból. „Sajátságos, hogy a nők még mindig találhatnak alkalmas férfiakra, akiket önzetlenül kitüntetnek szerelmökkel!” – mondta ugyanaz az asszonyság, midőn karácsonykor igazi szerelemről is hallott a városban.

Való, hogy Budán találkozhatni lefüggönyözött ablakú bérkocsikkal, nők mérget isznak, férfiak a Dunába ugranak, de vajon csakugyan szerelemből történik mindez?”

Krúdynak köszönhetően ismert azt is, hogyan zajlott az élet a város egyik legexkluzívabb bordélyában, melyet Pilsy Róza vezetett a Magyar utca 20. szám alatt. Az épület már külső megjelenésében is feltűnést keltett „rózsaszínű függönyeivel, villámfényes ablakaival s virágzó japán fácskáival”.

A ház belső berendezése a bordélyházak általánosan alkalmazott beosztását követte. Központja a szalon volt, ahol fogadták az érkezőket, ételt és italt szolgáltak fel, muzsika szólt, miközben a vendégek megnézhatték és választhattak az éppen szabad lányok közül. A szalonban nem négy szemközt találkoztak a férfiak és a nők, olykor népes társaság verődött össze, volt, aki csak a hangulat kedvéért tért be. A házban élő és dolgozó nők viselkedésükkel, öltözetükkel vagy éppen ruházatuk hiányosságával kifejezetten az erotikát és a szexualitást igyekeztek hangsúlyozni. A szalonból nyíltak „a fehér szárnyas ajtók a jobbra-balra nyíló kis szalonok felé”. Polgári kényelemmel berendezett szobák voltak ezek: „az egyik a biedermeier ízlést dicsérte, a másik rokokóról beszélt”.

„Róza asszony elérte vágyát. Saját otthona volt, ahol vendégeit mindig fehér ruhában, Blahánés kedvvel, pezsgő franciás szellemiséggel, alázatosan várta a lépcső följáratánál. Úrnő volt és rabnő volt egyszerre. A szerelem rabnője, királyok úrnője – amint a régi iskola szerint mondták ...

A Magyar utcai házban olyan kellemetlen és langyosan telt az idő, mint valaha Dubarrynál a francia király idejében.

Az inkognitójukat Pesten élvező királyok a melléjük beosztott «Nachtmeisterek» révén a legrövidebb bejelentéssel léphettek be a házba.

Esterházy, aki gárdatiszt korában sokszor teljesített szolgálatot uralkodó személyiségek itt időző Milánt, a szerbek exkirályát Rózához, akit ilyenkor barátnők kara koszorúzott. Szép, hozzáillő barátnői voltak... Egyikből az egyiptomi kedve is vitt mintát Kairóba. Színésznők különösen a Népszínház fénykorában kerestek módot a Madame Róza estélyein való megjelenéshez.

A legenda szerint a német császár Budán tartott felköszöntője után feketekávézni és elismerést halani ugyancsak Róza asszony szalonjában jelent meg, bár ilyesmit a harci költőről és puritánról nem lehet föltételezni. De a fantázia szárnya röppült a mind nevezetesebb szerepet játszó hölgy körül!”

2. Pilsy (Schumayer) Róza portréja, 1900-as évek eleje

Batthyány Gyula

A bordélyháznak, a női test áruba bocsátásának témája gyakran bukkan fel Batthyány Gyula pikűrjében. Ironikus hangvételű, manierisztikus ízű, késő szecessziós modorával óvatosan közelített a sikamlós témához: bizarr historizálással modellált kulisszáival, mesébe illő szereplőivel kikerülte a konformizmus csapdait, és egyéni, extrém ízzel fűszerezte képeit. **A hétköznapoktól hol időben, hol térben eltávolodva, alakjait leggyakrabban a titokzatos Közel-Kelet vagy a rokokó világába helyezte, de nem ritka, hogy a bordélyok buja vagy épp androgün dámáit és elegáns közönségét mesebeli kulisszák, színházi kosztümök anonimitást kölcsönző álarcái mögé rejtette.** Batthyánytól nem állt messze ez a játékos alko-

tásmód, hisz színpad- és jelmeztervezőként is működött. Az 1920-as évektől a Nemzeti Színház munkatársaként dolgozott, és 1930-ban a berlini Lessing Theater számára is készített díszletterveket. **A teatralitás eszközeivel időjében helyezi helyszíneit és alakjait, ráadásul a kép zsúfoltságával képregényszerű kompozíciókat hoz létre számtalan apró történettel, részlettel töltve meg a festményt.** Batthyány ezekkel az eszközökkel élet veszi a sikamlós téma nagyon is hétköznapi vagy épp kínos vonatkozásainak. *A Kupleráj* sem konkrét helyszínt, bordélyt elevenít meg. Inkább egy képzeletbeli „kéjtanyát” ábrázol, mely az úri bordély és a garniszállók

különös világa

jellegzetes képi elemeinek keresztezésével született. A szalonszerű előtér annak elegáns vendégeivel a korszak bordélyházaira jellemző, míg az örömlányok apró, dísztelen és zsúfolt szobácskái a garniszállók világát idézik. Ahogy Plesznivy Edit írja *„[...] inkább egy polgári babaházat jelenít meg. Az egymás fölé tornyosuló szobácskákban mezítelen kurtizán „babák” zsúfolódnak össze, akikhez kuncsaftként a babaszoba állatserege özőnlük...”* A „kéjtanyák” két jellemző típusának összemosása talán a férfi és női szerepek érzékletesebb kidomborítását is szolgálta. A lányok kiszolgáltatottsága és a férfiúi vágy állati megnyilvánulása ebben a kettősségben még nagyobb hangsúlyt kapott, amit csak fokoz a női

alakok meztelensége. A ruhátlan hölgyek és a felöltözött férfiak, mint erotikus felhangú szembeállítás – az európai festészet több évszázados ábrázolási tradícióinak nyomán – Batthyánnál is gyakran feltűnik. E művek a 19. századi szalonképek füledt érzékiségű budoárjeleneteinek örökösei. A szerelem és a testiség tabukat romboló láttatása, a nemek ütköztetése ugyanakkor a szecesszió óta élő – vissza-visszatérő – közkedvelt témák egyike volt. Az erotikus felszabadulás Batthyánnál a századforduló androgün vonatkozásaival gazdagodik, mikor a manierisztikusan csavarodó nőlak teste nemtelenné stilizálódik.

KASZÁS GÁBOR

